Господарське право; господарсько-процесуальне право

УДК 346.543.1:347.77.012

Дутов Михайло Михайлович

кандидат юридичних наук, с.н.с.,

старший науковий співробітник

відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки

Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень

імені В.К. Мамутова НАН України»

Dutov Mykhaylo

Candidate of Law Sciences (PhD), Senior Researcher

State Organization "V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research

of the National Academy of Sciences of Ukraine"

ORCID: 0000-0002-4661-2833

ПРО РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ІННОВАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ[1]

ON THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN LEGISLATION ON INNOVATIONS IN WARTIME CONDITIONS

Анотація. *Вступ. В умовах воєнного стану питання активізації інноваційної діяльності набуває стратегічного значення для відновлення та трансформації економіки України. Нормативне регулювання у цій сфері загалом сформоване Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року, а також низкою інших законів і підзаконних нормативно-правових актів. Водночас сучасні виклики зумовлюють необхідність*

[1] Ця наукова робота підготовлена у межах теми НДР «Комплексне наукове дослідження інвестиційно-інноваційної детермінанти сталого економічного розвитку України» на підставі договору № БФ/С22–2025 про виконання наукового дослідження, укладеного з Міністерством освіти і науки України, за рахунок бюджетних коштів, спрямованих на забезпечення проведення державними науковими установами наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок за результатами державної атестації.

оновлення та уточнення правового поля інноваційної діяльності з урахуванням потреб воєнного часу.

Мета. Метою статті є надання комплексної оцінки чинній нормативній базі та новітнім законопроєктним ініціативам у сфері регулювання інноваційної діяльності, а також формулювання пропозицій щодо їх удосконалення з метою стимулювання розвитку інновацій в Україні.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження стали положення чинного законодавства України у сфері інноваційної діяльності та проєкт Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», зареєстрований у Верховній Раді України 29 серпня 2025 року. У процесі дослідження використано методи аналізу і синтезу (для оцінки змісту нормативних положень і законопроєктних новел), порівняльно-правовий метод (для співставлення чинного і проєктного регулювання), а також метод логічного узагальнення (для формулювання висновків і пропозицій).

Результати. За результатами дослідження надано загалом позитивну оцінку чинному та проєктному законодавству України у сфері інноваційної діяльності. Підтримано підхід законопроєкту щодо введення до правового поля розширеної системи визначень ключових понять та інститутів інноваційної діяльності, зокрема таких спеціальних суб'єктів, як стартап, бізнес-ангел, бізнес-інкубатор, бізнес-акселератор, науковий парк, інноваційний хаб тощо. Обґрунтовано центральну роль стартапу як первинного суб'єкта інноваційного процесу. Водночас запропоновано уточнити чотири з шести критеріїв надання державної фінансової підтримки стартапам. Зокрема піддано критиці критерій граничного обсягу доходу стартапу на рівні менше 100 тис. євро, оскільки він не стимулює зростання дохідності. Рекомендовано в умовах війни не застосовувати вимогу щодо формування статутного капіталу стартапу без залучення іноземних інвестицій або, як мінімум, передбачити винятки для інвестицій із держав-союзниць України. Також запропоновано

зберегти критерії відмови у державній підтримці стартапів, доповнивши їх положенням про можливість індивідуальних винятків у разі високої інноваційної цінності проєкту. Окремо звернуто увагу на наявність колізії між імперативом ліквідації всіх видів підприємств, закріпленим Законом 4196, та положеннями чинного і проєктного інноваційного законодавства, у зв'язку з чим рекомендовано повернути до нормативного обігу термін «підприємство».

Перспективи. Подальші дослідження доцільно зосередити на розробленні детальних правових механізмів реалізації державної підтримки інноваційних суб'єктів, удосконаленні критеріїв відбору стартапів для фінансування, а також на гармонізації термінології та усуненні колізій між різними галузями законодавства, що регулюють інноваційну діяльність.

Ключові слова: *інновації, інноваційна діяльність, воєнний час, законодавство, стартап, інвестиції, підприємство, бізнес-ангел, Фонд розвитку інновацій, етапи розвитку стартапу, державна фінансова підтримка, критерії.*

Summary. *Introduction. Under martial law, the activation of innovation activity becomes strategically important for the recovery and transformation of Ukraine's economy. The regulatory framework in this area is generally formed by the Law of Ukraine "On Innovation Activity" of 4 July 2002, as well as a number of other laws and subordinate legal acts. At the same time, current challenges necessitate updating and clarifying the legal framework for innovation activity in view of wartime needs.*

Purpose. The purpose of the article is to provide a comprehensive assessment of the existing regulatory framework and recent legislative initiatives in the field of innovation regulation, as well as to develop proposals for their improvement in order to stimulate innovation development in Ukraine.

Materials and Methods. The research materials include the provisions of the current Ukrainian legislation on innovation activity and the draft Law of Ukraine "On Support and Development of Innovation Activity" registered in the Verkhovna Rada of Ukraine on 29 August 2025. The study applies methods of analysis and synthesis (to evaluate the content of legal provisions and draft novelties), the comparative legal method (to compare existing and proposed regulation), and the method of logical generalization (to formulate conclusions and recommendations).

Results. The study provides an overall positive assessment of the current and draft Ukrainian legislation in the field of innovation activity. The approach of the draft law introducing an expanded system of definitions of key concepts and institutions of innovation activity is supported, in particular such special actors as startups, business angels, business incubators, business accelerators, science parks, innovation hubs, etc. The central role of the startup as the primary actor of the innovation process is substantiated. At the same time, it is proposed to revise four out of six criteria for granting state financial support to startups. In particular, the income threshold criterion of less than EUR 100,000 is criticized, as it does not encourage revenue growth. It is recommended that, under wartime conditions, the requirement that a startup's charter capital be formed without foreign investment should not be applied or, at a minimum, exceptions should be introduced for investments from Ukraine's allied states. It is also proposed to retain the criteria for refusing state support to startups while supplementing them with a provision allowing individual exceptions where the actual and prospective value of an innovative project outweighs formal non-compliance with one or more of these criteria. Special attention is drawn to the inconsistency between the imperative to eliminate all types of enterprises introduced by Law No. 4196 and the provisions of the current and prospective innovation legislation. In this regard, it is recommended to restore the term "enterprise" in Ukrainian normative acts.

Discussion. Further research should focus on developing detailed legal mechanisms for implementing state support for innovation actors, improving the criteria for selecting startups eligible for funding, as well as harmonizing terminology and eliminating conflicts between different branches of legislation regulating innovation activity.

Key words: *innovation, innovation activity, wartime, legislation, startup, investments, enterprise, business angel, Innovation Development Fund, stages of startup development, state financial support, criteria.*

Постановка проблеми. Світова економіка є глобалізованою. Кожна країна і кожен суб'єкт господарювання у ній часто має зв'язки із контрагентами і покупцями, споживачами із різних країн та прагне їх поглиблювати і розширювати. Розвиток економіки постійно потребує фінансових, інформаційних, інтелектуальних, технологічних та інших вливань. При цьому лише внутрішніх вливань буде недостатньо. Державам і суб'єктам господарювання потрібно орієнтуватися і на внутрішніх, і на зовнішніх інвесторів. І перші, і другі інвестуватимуть лише за умови швидкої окупності проєктів. А держави-реципієнти і суб'єкти господарювання - реципієнти повинні пропонувати креативні, інноваційні, проте реалістичні проєкти, таким чином утримуючи зацікавленість інвесторів. Під час ведення оборонної війни проти російських загарбників потреба у фінансуванні інноваційних досліджень, їх практичній реалізації, практичному обслуговуванні та удосконаленні серйозно підвищилася. В Україні досі є чинним Закон «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року [1]. Він був достатньо прогресивним на момент прийняття. Але за час своєї дії, тобто за більш ніж 23 роки, до Закону було внесено зміни лише дев'ять разів. Зазвичай нормативно-правовий акт (НПА), зміни до якого вносяться часто, не вважається ефективним і досконалим. Але це правило мабуть по відношенню до НПА про інвестиції, інновації, новітні технології,

дослідження, ноу-хау, промислові зразки тощо має діяти у зворотньому порядку. Можна порівняти як за 23 роки змінилися характеристики персональних комп'ютерів, мобільних телефонів, легкових автомобілів, приладів з генерування енергії. Менш як за 17 років тому людство почало розраховуватися криптовалютою. А менш як за 3,5 роки основним засобом враження під час ведення війн стали безпілотні літальні апарати (БПЛА). У порівнянні із цим Закон України «Про інноваційну діяльність» повинен був як мінімум тричі повністю змінити редакцію. Крім цього Закону раніше і пізніше було прийнято й інші закони та підзаконні НПА, які потребують свого новітнього аналізу. Так само ревізії має бути піддано і погляди вчених на розвиток інноваційного законодавства України в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід визнати, що проблематика правового забезпечення інноваційної діяльності не оминула увагу українських дослідників з різних галузей права, а також економічних, історичних, політичних, філософських та інших наук. За потреби можна назвати кілька десятків таких дослідників і стисло схарактеризувати основні результати їх наукових розвідок. Лише одна О.Е. Сімсон під час роботи над дисертацією на тему «Правова модель державно-приватного партнерства як інструмент гармонізації публічних і приватних інтересів в інноваційній стратегії України» [2] підготувала більше 60 наукових праць, присвячених пошуку напрямів подолання проблем правового забезпечення інноваційної діяльності. Серед таких слід особливо виділити роботи О.Е. Сімсон, присвячені ідентифікації та класифікації інноваційних правовідносин [3], з'ясуванню правової природи відносин державно-приватного партнерства в інноваційній сфері [4], різноманітним особливостям здійснення інноваційної діяльності через механізми державно-приватного партнерства [5; 6]. Питанням інноваційного інвестування присвячував увагу та вважав правове забезпечення інноваційної діяльності нагальною і необхідною справою держави академік В.К. Мамутов [7]. В.К. Мамутов стояв на позиції

кодифікації господарського законодавства. У цьому зв'язку заслуговують на увагу погляди Ю.Є. Атаманової стосовно необхідності кодифікації відносин в інноваційній сфері [8], а також монографічне дослідження авторки на тему «Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави» [9]. Можна також назвати декілька дисертаційних, монографічних, значних навчальних та інших видань, в яких піднімаються проблеми та розкриваються аспекти правового забезпечення інновацій в економіку і побутове життя України. Так, загальні та особливі теоретичні і практичні положення про інноваційне інвестування О.М. Вінник пояснювала у 2009 році [10]; інвестиційна та інноваційна діяльність як об'єкт регулювання правовими актами були показані Б.В. Деревянком у 2012 році [11]; правові основи інвестиційної та інноваційної діяльності були показані А.В. Смітюхом у 2013 році [12]; експорт інноваційної продукції суб'єктами господарювання України досліджувався Н.І. Сєдоволосою у 2014 році [13]; аналізом і пошуком правових засобів стимулювання інноваційного розвитку України у 2015 році займалася група дослідників на чолі із О.П. Подцерковним [14]. Значну кількість інших наукових, навчальних, практичних видань, присвячених правовому забезпеченню інноваційної діяльності, було підготовлено різними дослідниками. Проте унікально важка ситуація, що склалася на поточний момент в економіці, політиці, суспільстві, у сфері оборони України, вимагає розробки і прийняття нових інноваційних рішень. Відповідно, такі рішення можуть з'явитися за наявності актів сучасного законодавства, що сприятимуть інноваторам та винахідникам. А отже, потрібні додаткові дослідження інноваційного законодавства та правил його застосування.

Метою статті є оцінювання нормативної бази та законопроєктів з регулювання інноваційної діяльності і надання пропозицій щодо їх уточнення з метою активізації такої діяльності в умовах воєнного часу.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження стали норми чинного законодавства України у сфері інноваційної діяльності, зокрема Закон України «Про інноваційну діяльність», інші спеціальні та програмні акти у сфері розвитку інноваційної системи, а також нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів державної влади та інституцій підтримки інновацій. Окрему увагу приділено проєкту Закону України «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», зареєстрованому у Верховній Раді України 29 серпня 2025 року, положення якого розглядаються як основа оновлення правового регулювання інноваційної сфери в умовах воєнного часу. Джерельну базу також склали наукові праці з проблем правового забезпечення інноваційної діяльності та інноваційного інвестування.

Методологічну основу становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи. Метод аналізу і синтезу використано для дослідження змісту правових норм і законопроєктних положень; порівняльно-правовий метод — для зіставлення чинного та проєктного регулювання і виявлення колізій; формально-юридичний — для тлумачення законодавчих дефініцій та оцінки їх узгодженості; метод логічного узагальнення — для формулювання висновків і пропозицій щодо вдосконалення механізмів державної підтримки інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Отже, названий раніше Закон України «Про інноваційну діяльність» не був першим з питань регулювання інноваційної діяльності. Так, 16 липня 1999 року було прийнято Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», який 12 січня 2006 року оновив редакцію, проте і досі є чинним [15]. Цим Законом визначаються правові й економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності шістнадцяти технологічних парків [15], частина з яких сьогодні перебуває на окупованих чи прифронтових територіях. Позитивом цього Закону, на нашу думку, є визначення технологічного парку та інших

прогресивних явищ у сфері інноваційної діяльності, і застосування форми договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів [15]. Важливими та актуальними до сьогодні залишаються норми із статті 3, які обмежують спеціальний режим інноваційної діяльності строком у 15 років, а також вказують на наявність державного сприяння інноваційній діяльності технологічних парків у вигляді надання державної фінансової підтримки та цільового субсидіювання проектів технологічних парків. Не облишені актуальності та важливості й окремі інші норми аналізованого Закону України [15]. За кілька років після прийняття Закону України «Про інноваційну діяльність», проте у довоєнний час, у межах виконавчої влади було ухвалено дві концепції, спрямованих на розвиток інноваційної сфери держави: Концепцію розвитку національної інноваційної системи від 17 червня 2009 року [16] і Концепцію реформування державної політики в інноваційній сфері від 10 вересня 2012 року [17]. Вважаємо, що застосування концептуального підходу до подолання проблематики прискорення і поглиблення правового забезпечення інноваційної діяльності мало вчинити позитивний вплив. 10 липня 2019 року було схвалено Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року [18]. І з початком її практичної реалізації у 2021 році дві названі вище концепції втратили чинність [19]. У межах цієї Стратегії передбачалося протягом 2021–2023 років реалізувати вісім груп заходів, зокрема щодо - створення сприятливого нормативно-правового середовища для розвитку інновацій; - розвитку інноваційної інфраструктури; - розвитку інноваційної культури та культури підприємництва, популяризації у сфері інноваційної діяльності та трансферу технологій; - забезпечення надання державної підтримки для провадження інноваційної діяльності та ін. [19].

Крім стратегічно-концептуального напрямку регулювання інноваційних відносин в Україні у XXI столітті приймалися закони і

підзаконні НПА інституційно-суб'єктного спрямування. Так, 8 вересня 2011 року було прийнято Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», метою якого було визначено забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямах науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках [20]. Вважаємо позитивом цього Закону визначення пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з їх поділом на стратегічні (до 10 років) та середньострокові пріоритетні напрями (до 5 років), а також їх поділ на рівні: загальнодержавний, галузевий та регіональний [20]. Проте цей Закон хоча і є чинним до сьогодні, є достатньо невеликим за обсягом і не містить конкретних засобів регулюючого впливу держави на учасників інноваційної діяльності.

25 жовтня 2017 року постановою КМУ було утворено Раду з розвитку інновацій, яка є тимчасовим консультативно-дорадчим органом КМУ і до складу якої включено окремих міністрів [21]. Очевидно, що роботи лише цієї Ради на думку більшості членів КМУ виявилося недостатньо, оскільки уже 17 січня 2018 року розпорядженням КМУ було започатковано роботу із створення Центру підтримки технологій та інновацій [22], а 7 листопада 2018 року було утворено Фонд розвитку інновацій [23].

Рада з розвитку інновацій працює і зараз. Тобто КМУ є відповідальним за організацію інноваційної діяльності у державі та її підтримку. А безпосередньо відповідальним за цю діяльність є Міністерство цифрової трансформації України, яке згідно із відповідним Положенням є відповідальним за розробку та реалізацію цифрових інновацій та різних інноваційних технологій [24]. Усі названі органи виконавчої влади крім практичної підтримки інноваційної діяльності можуть розробляти нормативні акти з питань врегулювання такої діяльності. Проте вони переважно не є суб'єктами законодавчої діяльності. Спеціалізованим

органом є Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, який може подавати до Верховної Ради законопроєкти з питань інновацій. З іншого боку, у цьому праві не обмежений і кожен окремий народний депутат України незалежно від входження чи невходження до певних комітетів чи комісій.

З метою підтримки інноваційної діяльності в умовах війни 29 серпня 2025 року було зареєстровано у Верховній Раді України проєкт закону «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності» [25], який потребує аналізу, уточнення, прийняття та реалізації.

Названий законопроєкт може виступити революційним актом із стимулювання інноваційної діяльності в Україні. Позитивною є пропозиція кількох десятків визначень ключових понять та інститутів, які мають значення в інноваційній діяльності. Вважаємо, що поряд із терміном «інноваційна діяльність» центральним терміном цього законопроєкту є термін «стартап». Це є значним позитивом, оскільки орієнтує майбутнє законодавство на безпосередніх виконавців інноваційних проєктів. Проте саме визначення виглядає орієнтовним і таким, що не має точного імперативного характеру: «стартап – суб'єкт мікропідприємництва, суб'єкт малого підприємництва або авторський колектив, до складу якого можуть входити здобувачі освіти (наукового ступеня), наукові, науково-педагогічні працівники та інші фізичні особи, діяльність якого спрямована на розроблення, створення, впровадження та реалізацію інновацій і пошук бізнес-моделі для подальшого її масштабування та розвитку, та/або на використання та комерціалізацію результатів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності» [25]. Наведене поняття визначає стартап суб'єктом малого бізнесу і орієнтує здобувачів освіти (зокрема наукового ступеня), наукових, науково-педагогічних працівників та інших людей до входження до його складу та діяльність на розроблення, створення, впровадження та

реалізацію інновацій тощо. Проте слова «можуть входити» вказує на необов'язковість участі названих категорій осіб у стартапі.

Важливим також є виділення окремого учасника інноваційної діяльності – бізнес-ангела, яким є: «суб'єкт інвестиційної діяльності (інвестор), що надає фінансову та експертну підтримку суб'єктам малого або середнього підприємництва на початкових етапах їх діяльності за умови закріплення за ним у власності частки в статутному капіталі суб'єкта малого або середнього підприємництва, що отримує таку підтримку відповідно до її обсягу та умов надання» [25], що означає орієнтацію авторів законопроєкту на об'єднання значного фінансового капіталу та невеликого інноваційного чи виробничого капіталу на основі системи участі. Поява перших великих об'єднань фінансового і промислового капіталу розпочалася на межі XIX – XX століть. Тоді з появою надлишкового продукту історичний розвиток вийшов на якісно новий рівень, і можливість досягти значного економічного ефекту почала з'являтися лише внаслідок розвитку інтенсивних інтеграційних процесів. Завдяки такій інтеграції у господарській сфері поступово почали створюватися різноманітні об'єднання (групи, концерни, холдинги тощо), які мали різний правовий статус, різну організаційну структуру, різнилися за сферами, цілями, обсягами діяльності тощо, але при цьому мали головну спільну рису – максимальну спрямованість на досягнення головної мети діяльності [26, с. 3]. У даному випадку законодавець бачить метою об'єднання діяльності бізнес-ангелів та стартапів (а суб'єкти малого бізнесу у сфері інноваційної діяльності є такими) розроблення, створення, впровадження, реалізацію інновацій тощо. Таке об'єднання могло б бути фактичним на основі договору про спільну діяльність. Але вказівка на перехід у власність бізнес-ангела частки в статутному капіталі суб'єкта малого або середнього підприємництва, що отримує фінансову підтримку, вказує на утворення асоційованого підприємства, як це було визначено статтею 126

Господарського кодексу України (далі – ГК України) [27] із поступовим перетворенням на холдингову компанію. Хоча норми статті 126 ГК України втратили чинність разом із усім ГК України через прийняття Закону України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» (далі – Закон 4196) [28], проте об'єктивні економічні процеси промислово-фінансово-наукової інтеграції, що тривають більше століття в усьому світі, продовжують об'єктивно поширюватися на Україну. Більше того, імператив із ліквідації усіх видів підприємств, запроваджений названим вище Законом 4196, все одно вступає у протиріччя із іншими актами чинного і проєктного законодавства. Так, позитивною, на нашу думку, є пропозиція в аналізованому законопроєкті визначення поняття «інноваційне підприємство (установа, організація)», яке має відповідати значній кількості критеріїв. Крім цього в інших нормах законопроєкту на позначення суб'єктів інноваційної діяльності кілька разів зустрічається термін «підприємство» [25].

Терміни «бізнес-ангел» та «стартап» знайшли місце у першій статті законопроєкта «Визначення термінів». Та у Розділі ІІІ «Національна інноваційна екосистема» названо і схарактеризовано кілька нових прогресивних видів учасників інноваційної діяльності: бізнес-інкубатор (стаття 17), бізнес-акселератор (стаття 18), науковий парк (стаття 19), інноваційний хаб (концентратор) (стаття 20), спін-оф компанія (стаття 21), інноваційний кластер (стаття 22), регіональний центр трансферу технологій (стаття 23), фонд розвитку інновацій (стаття 24), дослідницький центр передового досвіду (стаття 25) [25]. Правовий статус діяльності кожного із названих суб'єктів має бути досліджено окремо. При чому досліджено має бути до прийняття цього законопроєкта, а також після прийняття законопроєкта. Значний вплив на розвиток інноваційної діяльності має вчинити діяльність Фонду розвитку інновацій, який є неприбутковою

установою, рішення про утворення якого приймається КМУ, а капітал якого формується за рахунок коштів державного бюджету у розмірі, необхідному для забезпечення виконання статутних завдань Фонду, зокрема: розвитку та стимулювання інноваційної діяльності, діяльності із створення технологій, у тому числі технологій подвійного призначення та військового призначення, діяльності зі створення нових та удосконалення існуючих технічних рішень, та/або діяльності, яка належить до креативних індустрій, та/або наукової (науково-технічної) діяльності, сприяння створенню та розвитку, масштабування, прискоренню зростання та підвищення конкурентоспроможності стартапів та інших юридичних осіб, незалежно від організаційно-правової форми, що провадять зазначену діяльність, формування та підтримання іміджу України як інноваційної та технологічної держави на національному та міжнародному рівнях [25].

Позитивом аналізованого законопроєкту є його системність. Слід підтримати визначення у статтях 3 і 4 поняття та принципів, мети і завдань здійснення державної політики у сфері інноваційної діяльності, які не будемо перераховувати. Також окремо виділено мету, завдання, принципи (стаття 27), методи (стаття 28) державної підтримки інноваційної діяльності. У статті 29 перераховано джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні. Одними із найважливіших норм цього законопроєкту, на нашу думку, є норми статті 16 «Стартап», якими визначено два етапи розвитку стартапу: 1) початковий етап, розділений на підетапи: - зародження ідеї (pre-seed); - запуск та випробування (seed); - зростання; - масштабування; і 2) пізній етап розвитку стартапу – зрілість [25]. Виділення цих етапів та підетапів практично важливе з точки зору надання державної та іншої допомоги стартапам.

Частиною другою цієї статті 29 законопроєкту наводиться шість критеріїв надання державної фінансової допомоги на розвиток стартапу, який є суб'єктом мікропідприємництва або суб'єктом малого

підприємництва. І з чотирма з цих критеріїв переважно слід не погодитися і рекомендувати законодавцю уточнити положення законопроєкту. Так, за другим критерієм для отримання державної фінансової допомоги річний дохід від будь-якої діяльності стартапу не повинен перевищувати суму, еквівалентну 100 тис. євро, визначену за середньорічним курсом НБУ [25]. Вважаємо застосування такого критерію невірним, оскільки він не стимулює стартап до розвитку та збільшення прибутку. Навіть якщо завдяки реалізації інноваційного проєкту дохідність стартапу буде високою і перетне визначену нормою законопроєкту позначку, стартап все одно повинен отримувати державну підтримку протягом визначеного раніше строку. Не зовсім зрозумілою та обґрунтованою виглядає вимога щодо отримання державної фінансової підтримки стартапом стосовно того, що він не повинен бути створений в результаті злиття, приєднання, виділу, поділу або перетворення існуючого підприємства або його частини, за певним винятком [25]. Зрозумілою є вимога за номером «4», яка ув'язує надання державної допомоги з тим, що статутний капітал стартапу має бути сформований без залучення іноземних інвестицій [25]. Вимога зрозуміла. Проте в умовах війни держава має бути зацікавлена у залученні іноземних інвестицій, особливо для фінансування інноваційної діяльності. Тому, можливо слід уточнити, що у випадку залучення стартапом іноземних інвестицій із держав-союзниць України (можливо із їх переліком) державна фінансова підтримка стартапу може бути надана. Слід також частково не погодитися із критерієм за номером «6»: стартап не отримував безоплатну, безповоротну фінансову підтримку з будь-яких джерел [25]. Можливо тут слід рекомендувати законодавцеві залишити обмеження на державну підтримку, а отримання будь-якої недержавної підтримки в розрахунок не брати.

Частиною третьою статті 29 законопроєкту наводиться три критерії, за наявності хоч одного з яких фінансова підтримка стартапу не надається:

«1) вдруге за одним і тим же підетапом розвитку стартапу;

2) на підетапі «зародження ідеї (pre-seed)», що передбачає окрему фінансову підтримку пошуку унікальної ідеї створення інноваційного продукту без розроблення мінімально життєздатного продукту (MVP);

3) з метою закупівлі будь-якого майна, за винятком майна, що безпосередньо використовується для розвитку стартапу та передбачене умовами конкурсного відбору надавача державної підтримки» [25].

Усі три критерії виглядають зваженими і логічними, проте у практичній діяльності стартапу до оцінки кожного критерію слід підходити, враховуючи особливості діяльності. Можливо у даному випадку законодавець повинен залишити ці критерії, проте йому можна рекомендувати передбачити норму про можливі винятки у випадках, коли інформація про реальність і перспективність певного інноваційного проєкту певного стартапу переважить порушення одного, двох чи усіх трьох із щойно названих критеріїв ненадання фінансової підтримки стартапу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. На основі проведеного дослідження чинного та проєктного законодавства України про інноваційну діяльність, можна в цілому задовільно або позитивно оцінити нормативну базу та законопроєкти у досліджуваній царині, а також надати певні пропозиції і рекомендації законодавцю щодо їх уточнення з метою активізації такої діяльності в умовах воєнного часу. В цілому Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року, декількома іншими законами та підзаконними актами України врегульовуються відносини стосовно організації і здійснення інноваційної діяльності. Проте в умовах воєнного стану інноваційна діяльність має бути активізована. З метою підтримки інноваційної діяльності в умовах війни 29 серпня 2025 року було зареєстровано у Верховній Раді України проєкт закону «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», який може справити позитивні революційні зміни в окремих галузях і сферах

економіки країни. Позитивом цього законопроєкту є пропозиція кількох десятків визначень ключових понять та інститутів, які мають значення в інноваційній діяльності, зокрема особливих суб'єктів інноваційної діяльності, таких як: стартап, бізнес-ангел, бізнес-інкубатор, бізнес-акселератор, науковий парк, інноваційний хаб та ін. Стартап є центральним суб'єктом інноваційної діяльності, з якого така діяльність має починатися. На основі аналізу статті 29 законопроєкту рекомендовано законодавцю змінити або уточнити чотири із шести критеріїв надання державної фінансової допомоги на розвиток стартапу, який є суб'єктом мікропідприємництва або суб'єктом малого підприємництва. Піддано критиці критерій дохідності стартапу у розмірі менше 100 тис. євро, визначену за середньорічним курсом НБУ, оскільки це не стимулюватиме стартап до розвитку і збільшення дохідності. Вважаємо, що стартап повинен отримувати державну підтримку протягом визначеного раніше строку. Не зрозумілим є критерій, за яким стартап не повинен бути створений в результаті злиття, приєднання, виділу, поділу або перетворення існуючого підприємства або його частини, за певним винятком. Рекомендовано законодавцю в умовах війни не застосовувати критерій, за яким статутний капітал стартапу має бути сформований без залучення іноземних інвестицій. Як мінімум варто зробити виключення для залучення стартапом іноземних інвестицій із держав-союзниць України (можливо із їх переліком). Також пропоновано законодавцю уточнити критерій, за яким для отримання державної фінансової підтримки стартап не повинен був отримувати безоплатну, безповоротну фінансову підтримку з будь-яких джерел. Слід рекомендувати законодавцеві залишити обмеження на державну підтримку, а отримання будь-якої недержавної підтримки в розрахунок не брати. Також у статті 29 законопроєкту наведено три критерії, за наявності хоч одного з яких фінансова підтримка стартапу не надається. Вони є у міру логічними та обґрунтованими. Проте у практичній діяльності стартапу до оцінки

кожного критерію слід підходити, враховуючи особливості діяльності. Тому рекомендовано законодавцеві залишити ці критерії, проте із внесенням норми про можливі винятки у випадках, коли інформація про реальність і перспективність певного інноваційного проєкту певного стартапу переважить порушення одного, двох чи усіх трьох із названих критеріїв ненадання фінансової підтримки стартапу.

Також імператив із ліквідації усіх видів підприємств, запроваджений Законом 4196, вступає у протиріччя із іншими актами чинного і проєктного законодавства. Так, позитивною є пропозиція в аналізованому законопроєкті визначення поняття «інноваційне підприємство (установа, організація)», а також багаторазове застосування терміну «підприємство» у нормах законопроєкту на позначення суб'єктів інноваційної діяльності. Через це можна рекомендувати законодавцеві реанімувати термін «підприємство» в нормативних актах України.

Подальші наукові розвідки повинні спрямовуватися на удосконалення критеріїв надання державної фінансової підтримки стартапам та іншим суб'єктам інноваційної діяльності, а також правовому стимулюванню залучення внутрішніх та іноземних інвестицій на фінансування інноваційної діяльності.

Література

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 року № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2002. № 36. Ст. 266.

2. Сімсон О.Е. Правова модель державно-приватного партнерства як інструмент гармонізації публічних і приватних інтересів в інноваційній стратегії України: автореф. дис. … докт. юрид. наук: 12.00.04; 12.00.03. Харків, 2015. 44 с.

3. Сімсон О. Інноваційні правовідносини. Проблема ідентифікації та класифікації. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2010. № 5. С.98–104.

4. Сімсон О.Е. Правова природа відносин державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. *Вісник Академії правових наук України: зб. наук. праць.* 2012. № 1. С. 233–241.

5. Сімсон О.Е. Реалізація моделі державно-приватного партнерства в інноваційній стратегії України. *Теорія і практика інтелектуальної власності.* 2010. № 6. С. 70–77.

6. Сімсон О.Е. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері. *Вісник Академії правових наук України: зб. наук. праць.* 2011. № 4. С. 222–230.

7. Мамутов В.К. Правовое обеспечение инновационной деятельности. Інноваційний розвиток України: тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. 27-28 жовтня 2006 р. [Упорядники: Петришин О.В., Кизим М.О.]. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. С. 82–96.

8. Атаманова Ю. Інноваційний кодекс України як форма удосконалення законодавчого забезпечення інноваційного розвитку України. *Вісник Академії правових наук України: зб. наук. праць.* 2008. № 1(52). С. 172–182.

9. Атаманова Ю.Є. Господарсько-правове забезпечення інноваційної політики держави: монографія. Х.: Вид-во: ФІНН, 2008. 424 с.

10. Вінник О.М. Інвестиційне право: навч. посіб. Київ: Правова єдність, 2009. 616 с.

11. Деревянко Б.В. Правове регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності: навч. посібник; МВС України, Донецький юридичний інститут. Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2012. 204 с.

12. Смітюх А.В. Правові основи інвестиційної діяльності: навч. посібник для студ. вузів. А.В. Смітюх; ОНУ ім. І.І. Мечникова. Київ: Істина, 2013. 418 с.

13. Сєдоволоса Н.І. Господарсько-правове забезпечення експорту інноваційної продукції суб'єктами господарювання України: дис. … канд. юрид. наук. 12.00.04. Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2014. 211 с.

14. Правові засоби стимулювання інноваційного розвитку України в умовах євроінтеграції: монографія. [О.П. Подцерковний, М.Д. Василенко, Д.В. Зятіна, Л.Д. Романадзе та ін.]; за заг. ред. С.В. Ківалова, О.П. Подцерковного. Одеса: Фенікс, 2015. 270 с.

15. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 року № 991-XIV. *Відомості Верховної Ради України.* 1999. № 40. Ст. 363.

16. Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи: Розпорядження КМУ від 17 червня 2009 року № 680 (втратило чинність). *Офіційний вісник України.* 2009. № 47. Ст. 1593.

17. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері: Розпорядження КМУ від 10 вересня 2012 року № 71 (втратила чинність). *Офіційний вісник України.* 2012. № 71. Ст. 2883.

18. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження КМУ від 10 липня 2019 року № 526-р. *Офіційний вісник України.* 2019. № 57. С. 139. Ст. 1983.

19. Про затвердження плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: розпорядження КМУ від 9 грудня 2021 року № 1687-р. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1687-2021-%D1%80#Text (дата звернення: 26.01.2026).

20. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2012. № 19-20. Ст. 166.

21. Про утворення Ради з розвитку інновацій: постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 року № 895. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.* URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/250451778 (дата звернення: 26.01.2026).

22. Про започаткування роботи із створення в Україні Центру підтримки технологій та інновацій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 20-р. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2018-%D1%80#Text (дата звернення: 26.01.2026).

23. Про утворення Фонду розвитку інновацій: розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 року № 895-р. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2018-%D1%80#Text (дата звернення: 26.01.2026).

24. Питання Міністерства цифрової трансформації: постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 року № 856. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text (дата звернення: 26.01.2026).

25. Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності: проєкт закону України. Реєстр. № 13715 від 29 серпня 2025 року. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57219 (дата звернення: 12.01.2026).

26. Грудницька С.М., Деревянко Б.В. Економіко-правові питання формування та діяльності промислово-фінансових груп (історичний аспект). *Підприємництво, господарство і право.* 2004. № 6. С. 3–7.

27. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV (втратив чинність). *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 18-22. Ст. 144.

28. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 9 січня 2025 року № 4196-IX. *Офіційний портал Верховної Ради України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text (дата звернення: 26.01.2026).

References

1. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 4 lypnia 2002 roku № 40-IV [On innovative activity: Law of Ukraine dated July 4, 2002. No. 40-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Vidomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2002. № 36. St. 266 [in Ukrainian].

2. Simson O.E. Pravova model derzhavno-pryvatnoho partnerstva yak instrument harmonizatsii publichnykh i pryvatnykh interesiv v innovatsiinii stratehii Ukrainy: avtoref. dys. … dokt. yuryd. nauk [Legal model of public-private partnership as a tool for harmonizing public and private interests in the innovation strategy of Ukraine: author's abstract of dissertation ... Doctor of Law]: 12.00.04; 12.00.03. Kharkiv, 2015. 44 s. [in Ukrainian].

3. Simson O. Innovatsiini pravovidnosyny. Problema identyfikatsii ta klasyfikatsii [Innovative legal relations. The problem of identification and classification]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*. 2010. № 5. S. 98–104 [in Ukrainian].

4. Simson O.E. Pravova pryroda vidnosyn derzhavno-pryvatnoho partnerstva v innovatsiinii sferi [Legal nature of public-private partnership relations in the innovation sphere]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy: zb.*

nauk. prats – Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine]. 2012. № 1. S. 233–241 [in Ukrainian].

5. Simson O.E. Realizatsiia modeli derzhavno-pryvatnoho partnerstva v innovatsiinii stratehii Ukrainy [Implementation of the public-private partnership model in Ukraine's innovation strategy]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and Practice of Intellectual Property*. 2010. № 6. S. 70–77 [in Ukrainian].

6. Simson O.E. Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovatsiinii sferi [Public-private partnership in the innovation sector]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy: zb. nauk. Prats – Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2011. № 4. S. 222–230 [in Ukrainian].

7. Mamutov V.K. Pravovoe obespechenye ynnovatsyonnoi deiatelnosty. *Innovatsiinyi rozvytok Ukrainy: tezy dopovidei Vseukr. nauk.-prakt. konf. 27-28 zhovtnia 2006 r.* [Uporiadnyky: Petryshyn O.V., Kyzym M.O.] [Legal support for innovation activities]. *Innovative development of Ukraine: abstracts of reports of the All-Ukrainian scientific-practical conference, October 27-28, 2006.* Kh.: VD «INZhEK», 2007. S. 82–96 [in Russian].

8. Atamanova Yu. Innovatsiinyi kodeks Ukrainy yak forma udoskonalennia zakonodavchoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku Ukrainyn [Innovation Code of Ukraine as a form of improving the legislative support for the innovative development of Ukraine]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy: zb. nauk. prats – Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*. 2008. № 1 (52). S. 172–182 [in Ukrainian].

9. Atamanova Yu.Ie. Hospodarsko-pravove zabezpechennia innovatsiinoi polityky derzhavy: monohrafiia [Economic and legal support for the state's innovation policy: monograph]. Kh.: Vyd-vo: FINN, 2008. 424 s. [in Ukrainian].

10. Vinnyk O.M. Investytsiine pravo: navch. posib. [Investment law: a textbook]. Kyiv: Pravova Yednist, 2009. 616 s. [in Ukrainian].

11. Derevianko B.V. Pravove rehuliuvannia investytsiinoi ta innovatsiinoi diialnosti: navch. posibnyk [Legal regulation of investment and innovation activities: a textbook]; MVS Ukrainy, Donetskyi yurydychnyi instytut. Donetsk: Vydavnychyi dim «Kalmius», 2012. 204 s. [in Ukrainian].

12. Smitiukh A.V. Pravovi osnovy investytsiinoi diialnosti: navch. posibnyk dlia stud. vuziv [Legal foundations of investment activities: a textbook for university students]. / A.V. Smitiukh; ONU im. I.I. Mechnykova. Kyiv: Istyna, 2013. 418 s. [in Ukrainian].

13. Siedovolosa N.I. Hospodarsko-pravove zabezpechennia eksportu innovatsiinoi produktsii subiektamy hospodariuvannia Ukrainy: dys. … kand. yuryd. nauk [Economic and legal support for the export of innovative products by Ukrainian economic entities: dissertation ... candidate of legal sciences]. 12.00.04. Kharkiv: NIuU im. Yaroslava Mudroho, 2014. 211 s. [in Ukrainian].

14. Pravovi zasoby stymuliuvannia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: monohrafiia [Legal means of stimulating innovative development of Ukraine in the context of European integration: monograph]. [O.P. Podtserkovnyi, M.D. Vasylenko, D.V. Ziatina, L.D. Romanadze ta in.]; za zah. red. S.V. Kivalova, O.P. Podtserkovnoho. Odesa: Feniks, 2015. 270 s. [in Ukrainian].

15. Pro spetsialnyi rezhym innovatsiinoi diialnosti tekhnolohichnykh parkiv: Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 1999 roku № 991-14 [On the special regime of innovation activity of technological parks: Law of Ukraine dated July 16, 1999. No. 991-XIV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Vidomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 1999. № 40. St. 363 [in Ukrainian].

16. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy: Rozporiadzhennia KMU vid 17 chervnia 2009 roku № 680 (vtratylo chynnist) [On approval of the Concept of Development of the National Innovation System: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 17, 2009.

No. 680 (repealed)]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*. 2009. № 47. St. 1593 [in Ukrainian].

17. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia derzhavnoi polityky v innovatsiinii sferi: Rozporiadzhennia KMU vid 10 veresnia 2012 roku № 71 (vtratyla chynnist) [On approval of the Concept of reforming state policy in the innovation sphere: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 10, 2012. No. 71 (repealed)]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*. 2012. № 71. St. 2883 [in Ukrainian].

18. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku: Rozporiadzhennia KMU vid 10 lypnia 2019 roku № 526-r [On approval of the Strategy for the Development of the Sphere of Innovation Activity for the Period Until 2030: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 10, 2019. No. 526-r]. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*. 2019. № 57. S. 139. St. 1983 [in Ukrainian].

19. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv na 2021-2023 roky z realizatsii Stratehii rozvytku sfery innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku: rozporiadzhennia KMU vid 9 hrudnia 2021 roku № 1687-r [On approval of the action plan for 2021-2023 for the implementation of the Strategy for the Development of the Sphere of Innovation Activity for the Period until 2030: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated December 9, 2021. No. 1687-r]. *Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official webportal of the Parliament of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1687-2021-%D1%80#Text [in Ukrainian].

20. Pro priorytetni napriamy innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 8 veresnia 2011 roku № 3715-VI [On priority areas of innovation activity in Ukraine: Law of Ukraine dated September 8, 2011. No. 3715-VI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Vidomosti of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2012. № 19-20. St. 166 [in Ukrainian].

21. Pro utvorennia Rady z rozvytku innovatsii: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.10.2017 roku № 895 [On the establishment of the Innovation Development Council: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated October 25, 2017. No. 895]. *Uriadovyi portal. Yedynyi veb-portal orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy – Government portal. Unified web portal of executive authorities of Ukraine*. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/250451778 [in Ukrainian].

22. Pro zapochatkuvannia roboty iz stvorennia v Ukraini Tsentru pidtrymky tekhnolohii ta innovatsii: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17 sichnia 2018 roku № 20-r [On the initiation of work on the creation of a Technology and Innovation Support Center in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 17, 2018. No. 20-r]. *Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official webportal of the Parliament of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2018-%D1%80#Text [in Ukrainian].

23. Pro utvorennia Fondu rozvytku innovatsii: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 7 lystopada 2018 roku № 895-r [On the establishment of the Innovation Development Fund: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 7, 2018. No. 895-r]. *Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official webportal of the Parliament of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2018-%D1%80#Text [in Ukrainian].

24. Pytannia Ministerstva tsyfrovoi transformatsii: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 veresnia 2019 roku № 856 [Issues of the Ministry of Digital Transformation: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 18, 2019. No. 856]. *Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official webportal of the Parliament of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

25. Pro pidtrymku ta rozvytok innovatsiinoi diialnosti: proiekt zakonu Ukrainy. Reiestr. № 13715 vid 29 serpnia 2025 roku [On the support and

development of innovative activity: draft law of Ukraine. Reg. No. 13715 of August 29, 2025]. *Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official webportal of the Parliament of Ukraine*. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57219 [in Ukrainian].

26. Hrudnytska S.M., Derevianko B.V. Ekonomiko-pravovi pytannia formuvannia ta diialnosti promyslovo-finansovykh hrup (istorychnyi aspekt) [Economic and legal issues of formation and activity of industrial-financial groups (historical aspect)]. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, Economy and Law*. 2004. № 6. S. 3–7 [in Ukrainian].

27. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 436-IV (vtratyv chynnist) [Commercial Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 436-IV of January 16, 2003 (repealed)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2003. № 18-22. St. 144 [in Ukrainian].

28. Pro osoblyvosti rehuliuvannia diialnosti yurydychnykh osib okremykh orhanizatsiino-pravovykh form u perekhidnyi period ta obiednan yurydychnykh osib: Zakon Ukrainy vid 9 sichnia 2025 roku № 4196-9 [On the peculiarities of regulating the activities of legal entities of certain organizational and legal forms during the transitional period and associations of legal entities: Law of Ukraine of January 9, 2025. No. 4196-IX]. *Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official webportal of the Parliament of Ukraine*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text [in Ukrainian].